

Strand wacht!

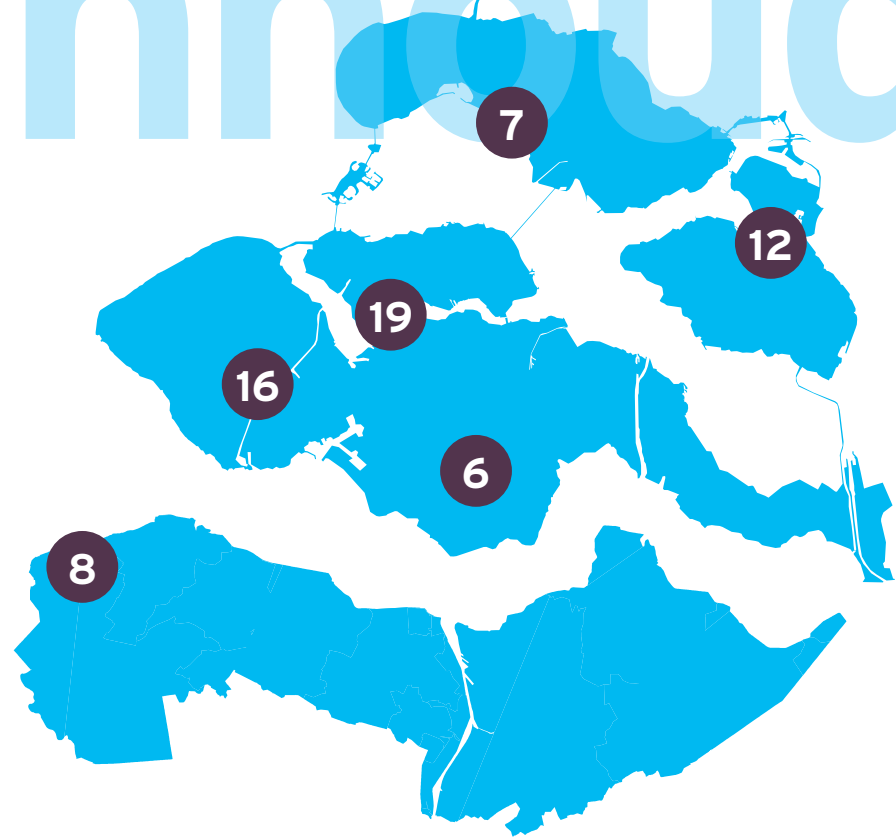
De meeste lezers weten wie ik bedoel als ik het heb over de Grote Drie: Toon Hermans, Wim Kan en Wim Sonneveld. Het toenmalig Nederlands cabaret in een notendop. De tweede Wim nam in 1960 even afstand van datzelfde cabaret. Hij ging spelen in de musical 'My Fair Lady'. Samen met onder andere Margriet de Groot en de onvergetelijke Johan Kaart. Het bleek een eclatant succes. Na twee jaar stond de teller op 750.000 bezoekers. Wat mij in ieder geval is bijgebleven is het lied 'Het Spaanse graan heeft de orkaan doorstaan.' En dat doet het nog steeds.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Gerst in Groede.

inhoud

- 6** Vleermuizen in oude duikers
- 7** Visvangsten bij gemaal Prommelsluis
- 8** Ontdek de Zeeuws-Vlaamse kust per fiets
- 12** Bijen op het schor
- 16** Achter de schermen bij de Lange Jan
- 19** Nieuwe steigers Veerse Meer

Hoe hijs je de vlag op de Lange Jan?
En hoe komt de beiaardier bij het carillon? Juist, via de trap.
We klimmen een keertje mee...
Voor de schrijver van het artikel: eens en nooit meer.

Kom fietsen!

Er gaat niks boven fietsen aan zee. Wind in de haren, zicht op passerende schepen en een prachtig nieuw fietspad. Als u de laatste jaren niet meer aan de Zeeuws-Vlaamse kust bent geweest, kent u het niet meer terug. De kustversterkingen en recreatieve verbeteringen hebben hun sporen achtergelaten. Kom ook fietsen, we stippelden de route alvast voor u uit. Verdwalen is bijna onmogelijk...

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt half september.

Redactie: Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Janneke la Gasse (JlG), Arjan Goossen (AG), Gerard de Kock (GdK), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Etienne Keijts en Stefanie Fassaert.

Beeld: Rudy Visser, Staatsbosbeheer (pag. 13), Hoogheemraadschap van Rijnland (pag. 14 onder).

Opmaak: Life Design, Zierikzee

Druk: Pieters Media, Goes
Opplage: 19.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
Team Communicatie
Antwoordnummer 700, 4330 WB Middelburg (geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl, 088-2461000 (lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

Volg ons op facebook:
facebook.com/scheldestromen

Waterschap Scheldestromen

Volg ons op twitter:
twitter.com/waterschap

Een hotel met zeezicht is in de zomer altijd leuk. Ook de schorzijdebij leeft het liefst op de rand van schor en land.

Een dagje mee met de strandwachten van Westerschouwen.

Jaap inspecteert de waterschapswegen.

Op de cover: Reddingsbrigade Westerschouwen, pagina 20.

verder

- 6** Nieuwsberichten
- 11** Post
- 14** Buiten
- 19** In de steigers
- 23** Bijzonder gevonden

nieuws

Natuurmonumenten bouwt vleermuizenkelders van duikers die het waterschap niet meer nodig heeft. Deze duikers werden gebruikt voor de waterdoorvoer onder een weg. De eerste twee kelders zijn aangelegd bij Ovezande en de beheerboerderij van Natuurmonumenten aan de Zwaakse Weel. Widmar van der Meer van Natuurmonumenten is erg blij met de 'afgedankte' duikers: "We plaatsen de vierkante duikerdelen een stukje in het grondwater want watervleermuizen houden van een hoge luchtvochtigheid. Aan de binnenkant zijn wanden gemetseld van ruwe betonsteen met gaten waartussen de watervleermuizen kunnen overwinteren. Watervleermuizen vind je vooral in gebieden met riet, knotwilgen en populieren. In de toekomst worden nog meer kelders in Zeeland aangelegd, maar we weten nog niet exact waar." (CdP)

Vleermuizen onder dak

Fietzers gescheiden

Het is altijd fijn als we fietsers van het overige verkeer kunnen scheiden, zeker op wegen waar het heel druk is. We zijn daarom blij dat we vorige maand konden beginnen met het laatste stuk fietspad langs de Kloetingseweg. Dagelijks rijden hier gemiddeld 320 fietsers en 1.510 andere weggebruikers. Deze weg vormt straks met 350 meter nieuw fietspad de ontbrekende schakel van een veilige route tussen Nisse en Goes. Omdat het fietspad langs het spoorlijntje vervalt door de aanleg van de nieuwe aansluiting op de A58, moesten we op zoek naar een andere veilige oplossing. Ook de Goestraatweg wordt in opdracht van de gemeente Goes veiliger gemaakt. Vanaf de zomervakantie kunnen fietsers het fietspad gebruiken. (DS)

Nieuwe bestemming dijkhuisje

Het staat er al sinds 1925. Het dijkwachtershuisje van het waterschap in de dijk langs de Keihoogteweg in Wissenkerke. Ooit diende het als uitkijkpunt over de zeedijk en werden er spullen in opgeslagen. Nu krijgt het een nieuwe bestemming. Het Nationaal Park Oosterschelde krijgt het in bruikleen. Men is druk bezig om het op te knappen en streeft ernaar het deze zomer in gebruik te nemen als informatiepunt en als vertrekpunt voor excursies, zoals Zilte Zeeuwse Zaligheden. Ook wordt er nagedacht over een excursie bruinvissen spotten. Waterschap Scheldestromen heeft oog voor het behoud van cultuurhistorie en bij het Nationaal Park Oosterschelde is dit stukje waterschapserfgoed in goede handen. (AG)

Zijn vissen zo slim?

Zit er vis achter gemaal Prommelsluis op Schouwen-Duiveland? Tweedejaars studenten van de opleiding Watermanagement aan de Hogeschool Zeeland mochten de fuik lichten en de vangst tellen. Marius van Wingerden, beleidsmedewerker bij het waterschap, verzorgde een gastles voor dit internationale gezelschap met als afsluiting het bezoek aan het gemaal met vispassage.

De uitleg over de werking van de vispassage leverde verwonderde blikken op en natuurlijk vragen: zijn alle vissen zo slim zijn om een vispassage in te gaan? Vissen reageren namelijk op instinct. "Als een groot deel van de vis de vispassage niet ingaat betekent het dat de passage niet slim genoeg is ontworpen, niet dat de vissen niet slim genoeg zijn." Eén student was echt onder de indruk van de glasaaltjes: zo'n klein beestje dat 6.000 kilometer uit de Sargassozee zwemt voordat hij de Zeeuwse polderwaters bereikt.

Twee studenten hesen zich in een waadpak om de fuik te lichten. De vangst leverde 27 driedoornige stekelbaarzen, 235 glasalen en 3 brakwatergrondels op. Een goed vangstresultaat binnen 24 uur. Natuurlijk ging alle vis na het tellen weer het water in. Jammer genoeg leverde het lichten van de fuiken voor de twee stoere studenten natte voeten op. De waadpakken bleken lek... (CdP)

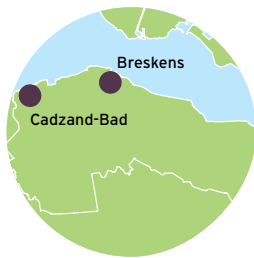
"Zwemt glasaal 6000 kilometer?"

Natuurvriendelijk?

"Grazers, knippers en filtreerders. Het is slechts een greep van 'friemelbeestjes' die je kunt vinden op een natuurvriendelijke oever." Alleen al tot 2021 leggen we 68 kilometer van dit soort oevers aan in Zeeland. Waterschapper Yvonne van Scheppingen legt uit wat dit soort oevers, naast extra berging van water, oplevert. "Voorheen waren waterlopen echt van die bakken, rechttoe rechtaan en niets te vinden voor dieren. Door een flauwe oever met een geleidelijke overgang van land naar water, krijgen waterdiertjes ineens een leef-, broed- of schuilplaats aangeboden. Daar maken ze dankbaar gebruik van. En wij van hen! De waterdiertjes zorgen voor afbraak van organische stoffen in het water (bijvoorbeeld bladval). Op die manier blijft het water schoon en zuurstofrijk." Het Wereld Natuurfonds* becijferde dat de biodiversiteit in Nederland over het algemeen achteruit gaat. Op één uitzondering na: het leven van planten en vogels in water en moeras gaat er 40% op vooruit. "Daar leveren deze oevers een belangrijke bijdrage aan." (JIG)

* Bron: Living Planet Report 2015

Kustwerk

Het project CADZAND-Maritiem, waar de kustversterking in Cadzand-Bad deel van uitmaakte, is nog niet afgerond. De verbetering van de openbare ruimte in de badplaats en de aanleg van de jachthaven is over enkele maanden gereed. In Waterdunen werkt Provincie Zeeland nog volop aan de inrichting van het natuur- en recreatiegebied.

Een ideale start om de West-Zeeuws-Vlaamse kust te ontdekken is het Veerplein in Breskens. In de vakantieperiode een drukte van belang met fietsers en voetgangers die de overtocht maken vanuit en naar Vlissingen. Als we het duinpad volgen in westelijke richting komt de zoute zeelucht ons al tegemoet. Wat al snel in het oog springt, is de bijzondere dijkversterking ter hoogte van Scheldeveste. De dijk is hier versterkt met een muur waarin teksten en afbeeldingen zijn gegraveerd die de geschiedenis van het oude fort Frederik Hendrik vertellen. Dit fort bouwde Napoleon vlak achter de dijk in 1810. De rode steenbekleding accentueert de contouren van het fort.

Vogels spotten

Als we verder fietsen richting Groede, komen we langs de vogeltelpost. Opvallend door zijn vorm: een scheepswand met patrijspoortjes als kijkgaten. Het is een populaire plek voor vogelliefhebbers om de grote aantallen trekkende vogels te signaleren. Wij gebruiken de post als uitzichtpunt. Richting het noorden kijken we op een heldere dag als deze over de Westerschelde naar Vlissingen. Als we ons omdraaien, zien we de contouren van het toekomstige natuur- en recreatiegebied Waterdunen.

Klimaatduin

Kies je ervoor om de Panoramaweg te volgen, dan kom je langs de markante vuurtoren. De zwart-witte toren is de oudste nog bestaande gietijzeren toren van Nederland. Wij nemen echter het nieuwe pad door het pas aangelegde klimaatduin. Zo genoemd omdat het duin het land de komende 200 jaar beschermt tegen de stijgende zeespiegel. Over een paar jaar wordt hier een duincamping en recreatiewoningen gebouwd.

Bovenop de getijdenduiker

We vervolgen onze weg naar 't Killetje. We stappen af bovenop de dijk. Met de zeewind door de haren kijken we naar de authentieke steenbekleding en palenrijen, die na de kustversterking in oude staat zijn hersteld. Leuk om te weten: we staan op dit moment bovenop de getijdenduiker die in de dijk is aangebracht. Deze duiker is een infrastructureel hoogstandje! Het zorgt ervoor dat het zoute Westerscheldewater over een tijdje in en uit de geulen van het natuurgebied Waterdunen kan stromen. Ook zorgt de duiker voor de afvoer van polderwater via een koker die is aangesloten op het nieuwe gemaal.

Zonnebaden, zwemmen, zandkastelen bouwen of haaientanden zoeken. Strandliefhebbers weten dat het heerlijk toeven is op de West-Zeeuws-Vlaamse stranden. Door de kustversterking is de kust flink veranderd: niet alleen superstormproof, maar ook een stuk aantrekkelijker. Wandel of fiets tussen Breskens en Cadzand-Bad en ontdek de vernieuwde kust!

door Stefanie Fassaert

Zeezicht verveelt nooit. En met af en toe een pitstop op een bankje of strandpaviljoen, is het goed uit te houden!

Genoeg paviljoens

Op naar Groede! Onderweg komen we het ene hippe strandpaviljoen na het andere tegen. En zoute lucht maakt dorstig! Dus wij maken even een stop bij strandpaviljoen Puur. Vanaf het terras zien we de fraaie strandslaaphuisjes op het strand. Geen plaats op het terras kunnen bemachtigen? Rust dan uit bij het openluchttheater met futuristische overkapping op het duin. Vergeet vanwege het mooie uitzicht niet naar beneden te kijken. In de vlondervloer staat een gedicht van de dichter Jacob Cats, die een buitenhuis had in Groede.

Nieuwe duinen

We toeren verder richting Nieuwvliet. Tussen Groede en Nieuwvliet zijn prachtige, nieuwe duinen aangelegd tegen de bestaande dijk. Er is 2,8 miljoen kuub zand op het strand gelegd, waardoor de kustlijn ongeveer 50 meter richting zee is opgeschoven. Bij Nieuwvliet-Bad komen we een bijzondere speelplaats tegen, geïntegreerd in de duinen. Leuk voor kinderen!

Verdronken polder

Even verderop komen we bij de Verdronken en Herdijkte Zwarte Polder. De in 1623 aangelegde Zwarte Polder overstroomde in 1802 en werd zo de Verdronken Zwarte polder. Een deel werd herdijkt, dat is nu de naastgelegen Herdijkte Zwarte Polder. Beide natuurgebieden zijn een fijn leefgebied voor vogels

en planten. Op het pad op de zeedijk kunnen we het gebied goed overzien. Er is hier ook een sterk staaltje kustversterking verricht: de kuststrook bij de dijk is flink verbreed en richting de Noordzee is een nieuw duin aangelegd, deels met zand uit de geul in de Verdronken Zwarte Polder. Ook is een nieuwe strekdam gebouwd.

Duinboulevard

We volgen het duinpad naar onze eindbestemming: Cadzand-Bad. Vanaf Hotel De Blanke Top komen we op de nieuwe, geasfalteerde duinboulevard terecht. We beginnen onze benen al te voelen en hebben trek gekregen. Strandpaviljoen De Piraat biedt uitkomst! Dit paviljoen is speciaal voor

de aanleg van het nieuwe duin afgebroken en tientallen meters verder op het strand nieuw gebouwd. Vanaf het paviljoen zie je de twee nieuwe strekdammen liggen, met een opvallende toplaag van Xbloes. Ze beschermen de kust en de boten in de toekomstige jachthaven. Zoals u overduidelijk kunt zien, is het werk hier nog niet klaar. Reden genoeg om later nog eens terug te komen! De route van Breskens naar Cadzand-Bad is zo'n 14 kilometer. De terugreis? Natuurlijk kunt u via het binnenland een rondje terug uitstippelen. Of neem lekker dezelfde weg langs de kust, misschien nu met de wind in de rug! Het uitzicht verveelt nooit... vinden wij tenminste! ■

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl

post!

Prijkt in **juli**
de zonnegloed,
dan zijn in de **herfst**
de vruchten goed.

Bijzonder gevonden?

Op de Westelijke Kanaaldijk vanaf Middelburg richting Veere, ongeveer km 9.800, staat een hardstenen arduiner paal (blauwe steen) met een ronde bovenkant en aan de kanaalzijde het cijfer 7. Is dit een restant van de oude Middelburgse Nieuwe havenmond of wat anders? Misschien is dit een leuk item voor het tijdschrift.

Piet Bos, Middelburg

Dat is zeker een leuk item! We hebben erover geschreven in onze rubriek Bijzonder Gevonden op pagina 23.

Dansmuggen

Begin mei organiseerden we in de Week van Ons Water een activiteit waarin kinderen vanaf 6 jaar met waadpak de sloot in gingen om te kijken wat er leeft in het brakke water. Hier is Lucas Murre met hydrobiologisch analist Cynthia de Kruijff op zoek naar vlokreeftjes, steurgarnaal en larven van dansmuggen. De animo was groot dus we zullen in de toekomst vast nog wel eens een Brakke Beestjesles organiseren.

Bedankt

We willen jullie graag bedanken voor de leuke en leerzame middag bij gemaal Poppekinderen, onze kleinkinderen Amélie en Benjamin hebben ervan genoten!

Hartelijke groet,
Willy Verwijs, Goes

Graag gedaan, wij vonden de Brakke Beestjesles ook erg geslaagd.

Vraag via Twitter

Waarom sluiten jullie de kering van de jachthaven in Vlissingen terwijl je op hetzelfde moment 50 meter verderop de balken achter de loodshaven weghaalt?

De datum voor het verwijderen van de schotbalken bij de Koopmanshaven was al langer afgesproken met de gemeente en de loodsdienst. Omdat het gisteren best onstuimig was en er een waterstand verwacht werd van NAP + 2.90 m hebben we uit voorzorg besloten om de sluisdeuren bij de jachthaven te sluiten. De schotbalken zijn van de coupure bij de Koopmanshaven en worden, indien nodig, gebruikt tijdens het stormseizoen. Schotbalken hebben pas een functie bij een waterstand van NAP + 3.30 m.

Bespaar op je douchebeurt

- Als je 3 minuten korter doucht, bespaar je op
- jaarbasis ongeveer 6500 liter warm water. Dat komt neer op € 28,- per persoon per jaar. Ook water besparen?
- Wij verloten 20 douchetimers om de douchetijd in de gaten te houden.
- Reageren kan tot en met 30 juni via communicatie@scheldestromen.nl

De schorzijdebij houdt van zand, zeeaster en zilte lucht. Een onderkomen aan de Zeeuwse schorren is dan ook ideaal. Daarom heeft projectbureau Zeeweringen de afgelopen jaren bij dijkversterkingen ruim 30 bijenhôtels aangelegd. Met effect!

door Linda van Dijke

Het gaat niet goed met de bij, wereldwijd is het een bedreigde soort. Dat raakt ons mensen ook. Veel van ons eten komt immers voort uit het werk van de bijen. Ze zorgen voor bevruchting van bloemen, fruitbomen en struiken zoals meidoorn en sleedoorn.

Brijdorpe

Een ander voorbeeld waar het waterschap oog heeft voor de bij, vinden we op Schouwen-Duiveland bij buurtschap Brijdorpe. Kantonnier Jan Heijboer ontwierp een bijenvriendelijk parkje. “Het was een studieproject voor de mbo-opleiding tot toezichthoudend kantonnier. De populieren die er stonden waren rot en gevaarlijk voor het verkeer. Nu hebben we er fruitbomen geplant zoals de hoogstamappel en -peer en een bloemrijk graslandmengsel gezaaid. We hebben rekening gehouden met de bloeiperiode van de soorten zodat er over een lange periode voedsel voor de bijen aanwezig is.” Zullen we Brijdorpe dan maar omtoveren tot Bijdorpe? ■

Hotel met zeezicht

Laten we wel wezen: een bijenhôtel is behoorlijk sober. Meer dan een hoop zand is het niet. De schorzijdebij is dan ook snel tevree: meer dan dat en zeeaster voor de deur heeft-ie niet nodig. Beleidsmedewerker Waterkeringen Raymond Derksen was betrokken bij de aanleg van de bijenhôtels. “Langs de Zeeuwse dijken is veel voedsel beschikbaar maar weinig nestmogelijkheden. Als je toch aan zo’n dijk aan het werk bent, is het een kleine moeite om van overvloedige grond een voorziening te maken.” Ecoloog Peter Meininger van het voormalige projectbureau Zeeweringen beschrijft het leefgebied van deze zeldzame bijensoort: “De schorzijdebij is een soort die alleen buitendijks voorkomt. De bij leeft in de buurt van het schor. Ze graven een holletje in het zand met een aantal zijgangetjes. In ieder zijgangetje leggen ze een eitje met een voedselvoorraad: vooral stuifmeel van zeeaster. De nestcelletjes worden bekleed met

klierafscheiding die verhardt tot een zijdeachtige stof, vandaar de naam zijdebij.”

20.000 kamers

Inmiddels zijn er meer dan 30 bijenhôtels verspreid over zes locaties aan het Zeeuwse schor. Ze zijn bijvoorbeeld te vinden bij de Eerste en Tweede Bathpolder bij Rilland en aan de noordkant van Tholen en Sint-Philipsland. Dat deze simpele inspanning effect heeft, laat onderzoek van Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) zien. Lucien Calle: “We hebben gezien dat een groot deel van de nestlocaties bezet is. Er waren meer dan 20.000 nestholletjes in deze kunstmatige nestheuvels. Zeker voor het noordelijke deel van de Zeeuwse delta geldt dat het overgrote deel van de populatie schorzijdebijen nu in de heuvels nestelt.” SLZ gaat de bijenhôtels onderhouden. Calle: “Onze vrijwilligers zorgen ervoor dat de zandhopen niet te veel begroeien.”

Tuin vol nectar

De bij ook een handje helpen? Dat kan! Door zelf een bijenhôtel te maken bijvoorbeeld. Bindt een bosje droge stengels van riet of bamboe bij elkaar. De stengels hoef je meestal niet dicht te maken, er zitten tussenschotjes in die al voldoende afdichten. Plaats het bosje in een houten kastje van ongeveer 20 tot 30 centimeter diep. Zorg wel dat de open delen van de stengels naar voren zitten. Hang het kastje aan een schutting waar het in ieder geval enkele uren per dag in de zon hangt. Ook het zaaien van nectarrijke bloemen trekt bijen aan. Planten waar de bij dol op is, zijn bijvoorbeeld gulden roede, dopheide, marjolein, ezelsoor en langbladige ereprijs. Ook (inheemse) soorten met stuifmeel zijn van groot belang.

buiten

door Etienne Keijts

Zeeuwse trekpaarden

Benieuwd hoe trekpaarden hun werk doen? Stichting 'Het werkend trekpaard' organiseert verschillende activiteiten. Op donderdag 28 juli is er een boerenlandrit op Walcheren en dinsdag 9 augustus een oogstdemonstratie. Voor meer informatie, zoals locatie en tijden: www.trekpaarden.nl

Zomerdrukke in het riool.
Top 3 drukke
rioolwaterzuiveringen

1. Westerschouwen
2. Retranchement
3. Groede

Agendatip

Het Kanaal door Zuid-Beveland bestaat 150 jaar. Om dat te vieren zijn er het hele jaar door verschillende activiteiten. De eerstvolgende:

- 15 juli | 19.30 uur Zomeravondconcert OKK & Zeeuws Mannenkoor bij Jachthaven te Wemeldinge
- 20 en 21 augustus | Kunst- en Natuurroute Wemeldinge

www.kanaal1866.nl

Boerenmarkt in Heinkenszand

Zaterdag 9 juli is er, naast de braderie in de Dorpstraat en Stationsweg, weer een boerenmarkt bij de molen De Vijf Gebroeders in Heinkenszand. Op de markt worden streekproducten verkocht, zoals zuivel- en fruitproducten en biologisch vlees uit de regio. De molen zelf is voor € 1,- ook te bezoeken.

Bressiaanse vuurtoren beklimmen

Op de fiets langs de kust? De zwart-witte vuurtoren is op vrijdagen, zaterdagen en zondagen te beklimmen van 13.00 tot 17.00 uur. In de toren is op elke verdieping iets bijzonders te leren over dit waardevolle rijksmonument en vanaf de top is er een prachtig uitzicht over de Westerschelde. Toegang: € 2,- per persoon.

waarom niet spelen in de duinen

De zomer staat voor de deur en een bezoekje aan het strand kan dan niet uitblijven. Voor kinderen is het natuurlijk hartstikke leuk om ook in de duinen te spelen. Begrijpelijk, maar wel verboden. De duinen beschermen ons tegen de zee. Door te lopen of te spelen in het duingebied wordt het leven van het helmgras in gevaar gebracht. En juist deze planten zorgen ervoor dat de duinen sterk blijven. Voor de ouders: let op je kinderen en geef zelf het goede voorbeeld!

Bert Haanstrapad

Als filmregisseur en fotograaf legde Bert Haanstra onder andere de afsluiting van het Veerse Gat vast in de documentaire Delta Phase 1. Als eerbetoon is langs het Veerse Meer het Bert Haanstrapad aangelegd. In het project 'Beleef het leven en werk van Bert Haanstra in negen wandelingen' zijn verschillende wandelroutes opgenomen langs zijn projecten, waaronder een in Veere. De eerste twee exemplaren zijn door Jeroen Krabbé aan zonen Rimko en Jurje overhandigd. Het boekje is in vrijwel iedere boekwinkel in Nederland te koop voor € 14,95. In Veere zelf is het ook verkrijgbaar in het museum De Schotse Huizen. Meer informatie is te vinden op www.berthaanstrapad.nl

Battle of the Beach!

Op maandag 4 juli barst de strijd om het beste zandkasteel los. Kinderen van groep 6 van verschillende basisscholen uit de gemeente Vlissingen strijden tegen elkaar in een zandkastelenwedstrijd. Het doel: kinderen bewust maken van de kracht van het water. Ze krijgen één uur de tijd om het

kasteel te bouwen en wachten vervolgens een half uur op de vloed. Dan zal de jury bepalen wie het langst blijft staan en uiteindelijk de bokaal wint. Vanaf 12.45 uur zijn de kinderen aan het bouwen op het Nollestrand in Vlissingen. Kom kijken!

Open Monumentendag: 10 september

Onze gemalen De Piet (Wolphaartsdijk) en Boreel (Middelburg) werken niet alleen dagelijks aan het afvoeren van overtollig water, het zijn stuk voor stuk prachtige bouwwerken. Kom op 10 september kijken tussen 10.00 en 17.00 uur.

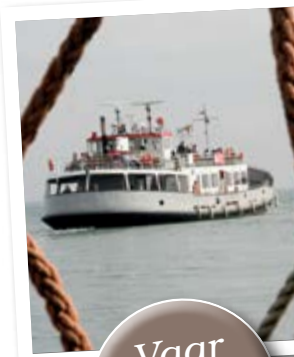
Zeehonden glossy

Afgelopen maand is een eenmalige zeehonden glossy uitgekomen. Jacques Cats, uitgever en samensteller van het blad, publiceerde het magazine met veel foto's en informatie over deze zeezoogdieren. De glossy is te koop bij het VVV, verschillende boekhandels en bij Jacques zelf. Prijs: € 8,95.

Ervaar

de Schelde stromen

Ontdek de Oosterschelde tijdens de Oosterscheldeweek van het Nationaal Park! Op 7 september biedt het waterschap een gratis natuurvaartocht aan langs de Zuidkust van Schouwen-Duiveland. Tijdens de tocht vertellen een natuurgids en een waterschapper over de omgeving en het waterschapswerk. De kans om zeehonden te spotten is bijna 100%! De boot vertrekt om 14.00 uur vanuit Burghsluis. Inschrijven is verplicht via www.ontdekdeoosterschelde.nl

Vaar gratis mee!

achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

“Boven verwachting.” Zo omschrijft lezer André Keijts (56) zijn bezoek aan de Lange Jan. Met z’n ruim 90 meter hoogte is de Middelburgse Abdijtoren een ware blikvanger in de stad. Met trillende benen en klamme handen naar boven...

door Arjan Goossen

Hoe hang je hier de vlag uit?

“Ik ben altijd al benieuwd geweest hoe ze de vlag op zo’n hoogte krijgen.” Lezer André Keijts is bovendien benieuwd naar het uitzicht vanaf de Lange Jan. John Jansen (59) van de gemeente Middelburg laat het hem graag zien of beter gezegd ‘ervaren’. Want als coördinator van het onderhoud is het beklimmen van de trappen regelmatig nodig!

Zaklampen aan!

Een nauwe stenen trap met vrij hoge treden voert naar boven. De eerste stop op vijftwintig meter hoogte is een ruimte die uitkomt boven de koorgewelven van de Koorkerk. De oudste resten van deze kerk dateren uit de dertiende eeuw. Via een gangetje kijken we uit op de bovenkant van de gewelven. John constateert dat de verlichting niet werkt; onze ogen moeten wennen aan het duister. Gelukkig geven de zaklampen op onze smartphones uitkomst.

Over de klok en de klepel

We gaan weer verder en komen in een ruimte waar de grootste klok van het 49 klokken tellende carillon staat: de bourdon. Hier is toevallig een monteur bezig met het uitvoeren

van reparaties. Deze klok verzorgt de laagste toon van het carillon. Weer en wind hebben hier vrij spel. De klok dateert uit 1715 en is de enige klok die het bombardement van mei 1940 heeft doorstaan. “Vorig jaar brak de klepel af”, vertelt John. Omdat deze zo zwaar is, laten we deze liggen. Enkel het onderste deel weegt al zo’n 80 kilo.” Ondertussen werp ik ook een blik naar beneden: toch wel erg hoog, gauw wegstijgen.

André Keijts is voornamelijk geïnteresseerd in de techniek van het carillon en het onderhoud. “Als de bourdonklok begint te luiden moet je je oren dichthouden en je mond open. Het geluid is zo zwaar en intens, dat je duizelingen kunt krijgen als je er te dichtbij staat”, vertelt de onderhoudsmonteur. De constructie waarin de klok hangt is enorm.

Op de helft

Onze derde stop is het bezoekersuitkijkpunt. “We zitten nu op ongeveer veertig meter”, vertelt John. Het uitkijkpunt is afgetimmerd met een lambrisering en er staan verrekijkers. Jaarlijks komen hier duizenden bezoekers die

“Het parcours voert over houten ladders, stellingen en een soort steigers”

Abdijtoren

De Abdijtoren, of in de volksmond Lange Jan, werd gebouwd tussen 1300 en 1350 en is 90 meter hoog. De toren heeft een achtkantige vorm en is bekleed met ledesteen. De toren werd drie keer getroffen door brand. In 1568, 1712 en in 1940. De laatste keer was door toedoen van de Duitsers die Middelburg bombardeerden. De gerestaureerde toren werd in 1955 heropend. Via 207 treden kunnen belangstellenden voor € 4,- de toren tot ongeveer halverwege beklimmen.

Naast: John Jansen en lezer André Keijts op het laatste stukje 'balkon' voor ze de top bereiken.

Onder: Lezer en fotograaf klimmen verder. Je moet wat over hebben voor zo'n uitzicht!

de steile trappen trotseren om van het uitzicht te genieten. Dit is weids. Over de stad, maar ook richting de kust.

De Lange Jan dateert uit de eerste helft van de veertiende eeuw. Het is ongelooflijk hoe de werklieden in die tijd, zonder moderne middelen een dergelijk hoog gebouw konden bouwen, dat bovendien ook de eeuwen kan weerstaan.

Van de nood een deugd

We klimmen verder. We komen bij de rest van het carillon. Het carillon is ontzettend onderhoudsgevoelig. Elk kwartier speelt het een wijsje

van een minuut. Na een omgang op de balustrade van de toren gaan we verder. Het parcours voert nu over houten ladders, via stellingen en een soort steigers. Het is erg hoog. We klimmen naar een klein houten 'hokje', het domein van de beiaardier. Onze lezer André kan het niet laten en speelt de vlooiënmars. Inmiddels heeft de schrijver van dit artikel het tamelijk benauwd gekregen: de hoogte in combinatie met de wind doen hem besluiten het beiaardiershokje niet meer te verlaten. Van de nood een deugd makend bestudeer ik het klavier dat door een gespecialiseerd bedrijf is geplaatst.

De rest van het gezelschap gaat wel verder om te zien hoe het hijsen van de vlag in zijn werk gaat. Een karwei op grote hoogte. Dit gebeurt in de kroon van de toren. De vlag wordt via een geleidingspijp met een katrol naar de top gehesen. Uiteindelijk komt de vlag een aantal meters boven de haan te wapperen. Voor André Keijts een mooie ervaring om te zien hoe het onderhoud van de Lange Jan in zijn werk gaat en dat het trotseren van de eeuwen niet vanzelfsprekend is. Sinds de bouw hebben generaties Middelburgers hieraan bijgedragen. ■

in de steigers

Om op en rond het water te genieten is het Veerse Meer een mooie plek. Bij verschillende eilanden kun je met de boot aanmeren aan een steiger of damwand. Door verwerking is onderhoud of vervanging nodig.

door Janneke la Gasse

- Kosten: steiger € 203.600,- en damwanden € 148.000,-
- Partijen: Samenwerking Veerse Meer (recreatieondernemers, Provincie Zeeland, waterschap, gemeenten Middelburg, Goes, Noord-Beveland en Veere)
- Materiaal: hout en kunststof
- Steigerpalen staan tot max. NAP - 10 m. in de grond
- Gereed: 1 juli 2016

Recreatie Veerse Meer

"Alles moet via het water aangevoerd worden"

"We proberen dit voor de drukke zomermaanden voor elkaar te krijgen", vertelt projectleider Leo Verhagen. "Vanuit de samenwerkingsorganisatie Veerse Meer voeren we iedere twee jaar groot onderhoud uit. Dit jaar kunnen we uit dat budget een deel van de steiger vervangen bij het eiland Mosselplaat en de damwanden bij het eiland Lemmerplaat en de vaste wal van De Omloop."

Niet alledaags

"Het is geen hogere wiskunde, maar het is zeker geen doorsnee project.

Het is maatwerk dat door echte vaklui moet gebeuren. Het plaatsen van zo'n steiger is bijvoorbeeld veel timmermanswerk. Op tekening staan palen lijnrecht naast elkaar. Aangezien hout een natuurproduct is, kan het altijd iets afwijken en heb je in praktijk altijd een beetje verloop."

Innovatie

"Voor de damwanden gaan we bij de Lemmerplaat voor het eerst gebruikmaken van kunststof in plaats van hout. De aanschafkosten zijn hoger, maar het zou ook 50 jaar

mee moeten gaan in plaats van 25 jaar. Daar ben ik wel erg benieuwd naar! Bij De Omloop is er alleen budget om de helft van de damwand te vernieuwen. Dat doen we dus gewoon met hout, want om nu de helft hout te laten en de andere helft in kunststof uit te voeren zou raar zijn. Toezicht houden op zo'n klus is ook net iets anders dan normaal. Je rijdt er niet zo maar even langs. We hebben een afspraak met de aannemer dat we op afroep met hem mee kunnen varen om het werk te kunnen bekijken en beoordelen." ■

Zeeland, met bijna 50 kilometer aan strand de kustprovincie bij uitstek. Op een mooie dag in juli trekken dan ook veel locals en toeristen eropuit voor een ontspannende stranddag. Voor anderen staan de ingrediënten zon, zee en strand juist garant voor een mooie, maar vooral drukke werkdag.

door Janneke la Gasse

Met de opvallende oranje terreinwagen van de reddingsbrigade rijden we over de duinovergang Scharendijke. Het strand is aan het begin van de ochtend nog rustig. De boot en auto staan startklaar bij de post. Binnen zit iedereen nog aan het ontbijt. “Een gemiddelde dag begint rond tien uur”, vertelt senior strandwacht Jesse van Meggelen (24). “Voor die tijd ontbijten we eerst met z’n allen, dat is eigenlijk het enige moment dat we met z’n allen bij elkaar zitten.” Niet voor lang want de eerste fanatiekelingen verschijnen al op het strand. “Tijd om ons aan te melden bij de andere posten zodat ze weten dat we meeluisteren met de mobilofoon.”

Passie

Vanaf de Oosterscheldekering tot aan de Brouwersdam is de strandreddingsbrigade Westerschouwen aan zet. De in totaal 21 kilometer wordt in de gaten gehouden door vier verschillende posten, bemand door 18 tot 25 strandwachten per dag. Opvallend is de geringe aanwezigheid van Zeeuwen in de reddingsbrigade. De meeste strandwachten zijn vooral studenten uit alle hoeken van het land: Leiden, Vianen en zelfs Limburg. Met een beetje mazzel is er vandaag een Zeeuw op de post Wilhelminahoeve aanwezig.

Jesse vertelt dat strandwacht ‘een jong beroep’ is: “De jongste strandwachten beginnen rond hun vijftiende en de meeste

stoppen rond hun dertigste. Dat is ook niet zo vreemd want rijk word je er niet van. Met een vrijwilligersbijdrage van maximaal € 20,- per dag is het alleen iets voor diegenen die verliefd zijn op het strand.” Iedere post heeft een eigen team waarin minstens een junior, een strandwacht en een senior aanwezig zijn. Scholing gebeurt op speciale trainingsavonden en op momenten dat het niet druk is op het strand.

Zo ook junior Susanne, ze staat bij de lijst met vaardigheden die ze nog moet behalen. Van lijnredding tot het observeren van het bewakingsgebied en adviseren van een Duitse strandgast. De uit Dordrecht afkomstige student biologie vindt het geweldig bij de reddingsbrigade. “Ik zou er niet eens betaald voor willen krijgen. Het is zo’n mooi vak! Misschien dat ik nu wel verder wil leren voor marine biologie.”

Opletten

Het is tijd voor de eerste observatie vanaf het water. Tot een kilometer uit de kust is het aan de strandwacht, daarna neemt de KNRM het over. Met de boot varen we langs de stranden. Jesse en collega Nico scannen de kustlijn door langs de boeien te kijken. Bij de gele boeien geen bijzonderheden, de oranje boeien geven aan dat er bijvoorbeeld een strekdam of palenrij onder water ligt. “En in de buurt van de Klikkerplaat is altijd het opletten”, zegt Jesse. “Nu bij laag water

Jesse maakt de wond schoon van een Duits meisje dat van haar fiets is gevallen. Ook dat hoort bij het werk van de reddingsbrigade.

gaan er veel mensen wandelen over deze zandbank, maar voordat ze het in de gaten hebben, worden ze ingesloten door het water. Die geul is nu nog ondiep, maar bij opkomend water gaat het snel. Bij hoogwater is de geul wel 12 meter diep en dus niet meer te doorkruisen. We hebben al meerdere keren mensen in paniek van de plaat moeten halen.”

Zekere voor het onzekere

Eenmaal terug aan land komt een Duits meisje met een ehbo-melding. Ze is van haar fiets gevallen op de duinovergang. In de post wordt achter gesloten deuren haar schaafwond schoongemaakt en afgeplakt. Jesse: “Bij kinderen is vaak het geruststellen belangrijk. Over het algemeen behandelen we kleinere verwondingen zoals schaaf- en snijwonden, splinters en kwallenbeten. Mensen halen zich vaak open aan een schep, tentharing of aan de stenen hier bij de Brouwersdam.”

“Hier 3.11 voor 3.19. Willen jullie het luchtbed dat ter hoogte van de overgang wegdrijft ophalen?” Vanuit de post worden collega's op de boot geïnstrueerd. “Het is afluisterende wind. Dat betekent dat zulk soort spul snel wegwaait en drijft. Om de zee schoon te houden is het goed om het weg te halen, maar zeker ook omdat we nu weten dat er niemand meer op het luchtbed lag. Als je dat op zee ziet dobberen is dat nog maar de vraag.”

Op- en afbouwen

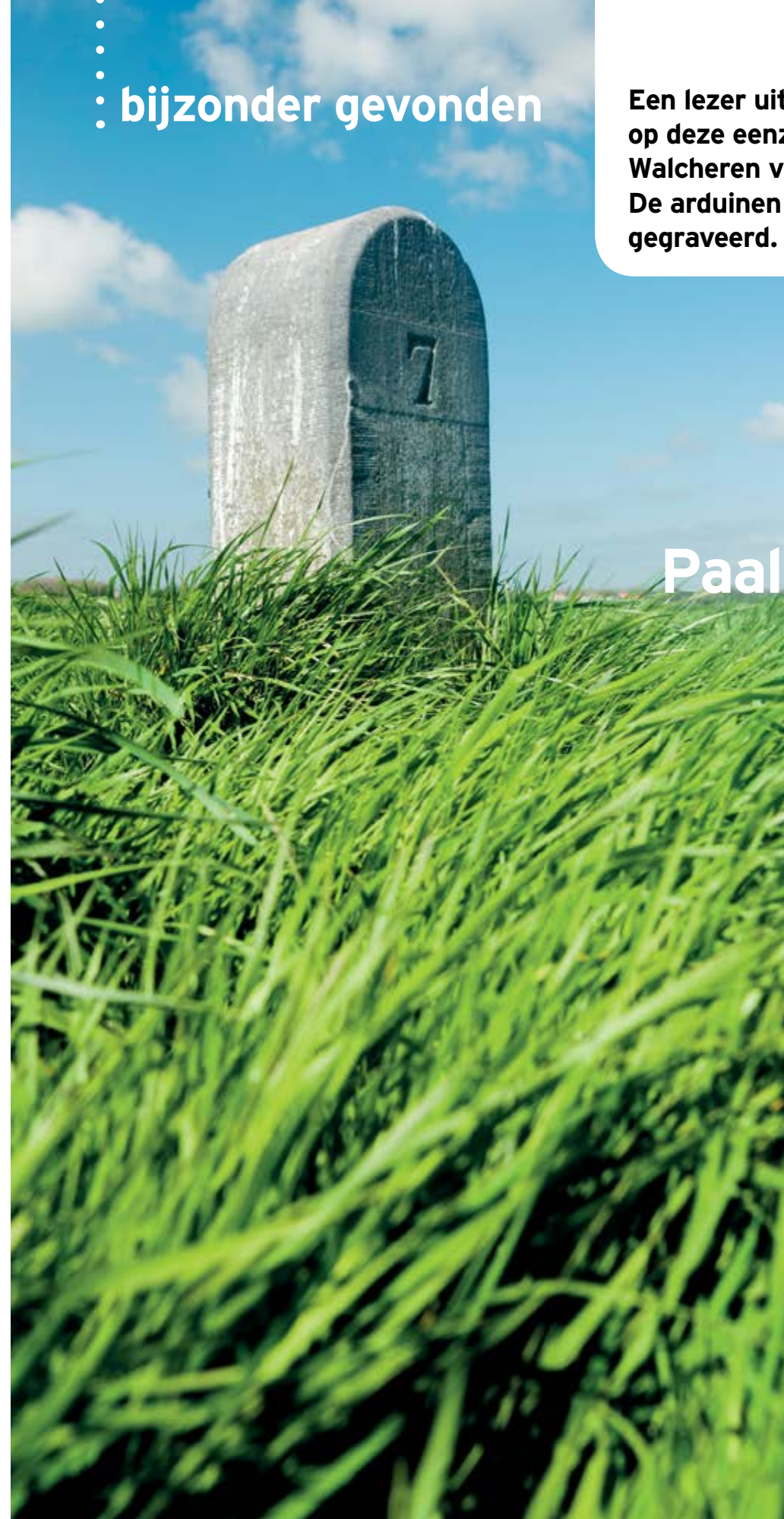
De dag gaat snel voorbij. De geur van zonnebrand komt ons tegemoet

als we opnieuw de terreinwagen in stappen. “Het einde van de middag is vaak de tijd van de vermiste kinderen. Ouders gaan hun spullen opruimen en inpakken en verliezen even de kinderen uit het oog.” Zijn woorden zijn nog niet koud of het gebeurt. Rond 16.00 uur wordt een zogenoemde watergerelateerde vermissing doorgegeven; het vermiste jongentje is voor het laatst gezien bij de waterlijn. Een korte puzzel van inzet strandwachten en materieel volgt. Als Jesse en zijn collega net op pad zijn naar de locatie, galmt er via de mobilfoon dat het jongetje terecht is. Hij is op het strand herkend door collega's van de reddingsbrigade.

Terwijl de reddingsbrigade nog een paar uur alert blijft, verlaten wij met een gerust hart het strand. Afhankelijk van de hoeveelheid badgasten blijft de post open tot 18.00 uur. Daarna wordt het zoute water van zwemvesten, boten en auto afgespoeld en is het wachten tot de zon ondergaat. ■

In 2015 heeft de strandreddingsbrigade Westerschouwen in de 92 dagen dat de post geopend was gemiddeld 7 reddingen per dag uitgevoerd. In 628 gevallen ging dit om het verlenen van eerste hulp. Daarnaast zijn er 17 zwimmers uit zee gehaald en 15 opvarenden, waarvan 9 kites die in problemen verkeerden.

• • • • • bijzonder gevonden

Een lezer uit Middelburg maakte ons attent op deze eenzame paal langs het Kanaal door Walcheren vanaf Middelburg richting Veere. De arduinen paal heeft het getal 7 erin gegraveerd.

door Arjan Goossen

Paal nr. 7

Het is een klein raadsel. De eerste zoektocht leverde niets op. Een foto bracht uitkomst. In de buurt staat ook nog een schuilbunker uit de Tweede Wereldoorlog.

Terug naar de paal. Hij heeft bijna zeker te maken met het Kanaal door Walcheren, omdat hij in de oever staat. Dit kanaal is tussen 1870 en 1873 aangelegd. Op 8 september 1873 opende koning Willem III het kanaal, samen met de nieuwe haven van Vlissingen en de spoorlijn naar Vlissingen.

De paal oogt jonger dan de diverse tiendpalen of grenspalen die her en in Zeeland nog terug te vinden zijn. Deze dateren meestal uit de 17^e of 18^e eeuw en zijn meer verweerd. Deze paal is waarschijnlijk een dijkspaal geweest voor het kunnen positioneren van metingen, peilingen en beheer en onderhoud aan het kanaal. Dijkpalen staan vandaag de dag nog steeds met deze functie om de honderd meter op onze zeedijken. Onze lezer denkt dat de paal een wijziging in de diepte van het kanaal aangeeft. Ter hoogte van de paal zou de diepte veranderen van 7,40 naar 7 meter.

Duidelijk is wel dat het om een stukje industriële geschiedenis gaat. De redactie houdt zich aanbevolen voor meer informatie. ■

Kijkje achterom

Jaap Boogert (53),
medewerker Wegen

Zwaar transport dat in de polder moet zijn voor werkzaamheden, een omleiding die veel verkeer over smalle plattelandswegen leidt of het verwijderen van oude, zieke bomen. Allerlei redenen waardoor schade aan onze wegen kan ontstaan. Jaap Boogert inspecteert de wegen voor én na deze situaties.

“Als de schade heel ernstig is, willen we dat kunnen verhalen op de veroorzaker. Zodra een werk bekend is, ga ik op pad om de weg te beoordelen. Eventuele scheuren, kale plekken, verzakkingen; alles breng ik in beeld. Ik meet precies op waar ik iets zie en aan de hand van

landelijk vastgestelde normen stel ik de ernst van de situatie vast. Na de werkzaamheden ga ik weer langs. Dan beoordeel ik of de aanwezige schade erger is geworden of dat er andere schades bij zijn gekomen. Ik teken alles in en als het heel erg is, maak ik ook foto's. Ik geef ook aan

of het zonnig is of juist regenachtig. Bij vochtig weer zie je scheuren namelijk veel sneller en met de zon in je rug zie je andere dingen dan met de zon in je gezicht. Iets om rekening mee te houden. Daarom kijk ik altijd even achterom, om de weg in ander licht te bekijken.” ■